

- Tá var navn P. M. Dams á øllum varrum

- Eg var ikki farin úr skúlanum, tá Ísvirkið varð kom - tá var P. M. Dams navn á øllum vørrum, segði Karl Jespersen m. a., tá hann á summarstevnuni hjá Javnaðarflokkinum á Tvøroyri hugleiddi um góða gamla vin sín, Petur Mohr Dam, sala:

Eg takki fyrri æruna at fáa loyvi at siga nukur orð um P. M. Dam sala.

Jeg eigi ikki orð, ið kunnu lýsa henda mann, sum gjørdist eitt satt halgimenni fyrri Føroya arbeðarafjöld alla frá tí fyrsta degi hann kom á ting, til hann fall á ovasta plássi landsins.

Jeg minnst, tá Ísvirkið kom. Tá var P. M. Dams navn á øllum vørrum. Jeg var ikki farin úr skúlanum tá, men árið eftir var jeg við til at avreiða til virkið. Tað vóru fiskiár, haldi jeg, tí ofta var kajin avbreidd við fiski frá vestara enda og inn í Ísvirkisgangin. Og fram um alt fingur og góldið kontant. Ein kolvelting.

Ein avbygdakona segði, at tað fór sum ein ylar gjøgnum bygdina, tá bátarnir komu aftur av útróðri og høvdu verið og selt á Tvøroyri. Teir komu við kontantum peningi.

Nú fingur kvinnurnar lut í hesum vælsignisli og føldu seg meira friar og frælsar til at keypa, hvar og hvat tær vildu. Jú, P. M. Dam fekk tað stóru vælsigningina fyrri hetta stórverk sitt. Og stoltir vóru ogur, sjálvt um ogur ongan lut áttu í hesi veldigu armadu, tá Ísvirkisbátarnir komu, men ogur føldu eina veldiga virðing fyrri hesum monnum og dirvi, teir sýndu, og ogur vistu, at uttan høvudsmeigi ogur, P. M. Dam, var tað ikki gjøgnumført. Hettar var undurverk og økti munandi um vinnulívið í sóknini, og tað setti síni merki út um alt landið. Gomul vísdoms-ord siga: At eitt fólk uttan søgu er sum eitt træ uttan rót. Søguna hava ogur elsta á landi frá Fróða Kongi, og lívstovu ogra frá 1915 stendur enn. Fræið kom úr øllum ættum, úr hvørji bygd í Føroyum, úr mongum londum. Væl er tað sveisað saman,

og væl er tað røkt. Væl við næstingum, F.P.F., hava ogur leikt, og í Javnaðarfelagnum funnið tann felags stríðsanda, ið borið hevur ogur fram til at set ogra egnu spor í Tvøroyrar søgu. Stig hava ogur vunnið, stig hav aogur tap, men aldri mist ærði. Við P. M. Dams ráðariku evnum og aldrin væntandi hugflogum og treysti bleiv samstíg aftur funnið á somu gøtu, so ogur í 1935 vunnu meirilutan í sóknarstýrinum her. Framman undan í 1934 hevði Fylking við tógvi stríð vunnið kontanta løn-útgjaldan, t.v.s. fingið Løn-gjaldsstovu. Miðskeiðis í sigursrúsi ogra fór A/S J. Mortensen á heysin.

Ein øgilig vanlukka. Tað hevði verið stór rúgva av fólki knýtt at hesum virki, nú var øskukalt.

Tað hevði í longri tíð sitið ein nevnd við tí fyrri eyga at keypa ein trolara. Nú mátti berast skjótt at Fundar blivu hildnir. Nýggjar nevndir valdar. Nu bleiv valt eitt Driftsráð. Fylking valdi P. M. Dam og Rudolf Niclasen. Teir høvdu báðir verið inni í myndini alla tíðina, meðan trolarakeypid var fyrri - Leivur Øssursson. Seinri, tá allar samráðingar vóru at kalla lidnar, valdi F.P.F. Niels Juul Petersen og Gustav Gislason í Driftsráðið. Til stjóra var settur Hjalgrím á Heygum. A.T. var blivið ein veruleiki.

Strilti gekk at fáa rakstrarpening, og høvdu ikki P. M. Dam - Rudolf Niclasen og aðrir vælviljandi menn verið, so hevði verið ivasamt, um A. T. knóráði upp til kríggið. Kríggið kom, tá seig at hjá kvinnum og monnum.

Nú var ongin saltfiskur, og sluppimar, sum høvdu 25 til 34 mans á hvørji ferð, sigldu nú við 6 til 7 monn-

um. P. M. Dam sá henda óhugna, appeleraði til sóknarstýrið samt lótingið um at vera við at gera nakað, so arbeðarafjöldin eisini kundi yvirleva hesa óhugnaligu tíð. Hann visti eisini á vegagerðir og øking um framleiðslumøguleikan av kóli. At økja um veiðiflotan av vónleyst at hugsa um. Men í 1944 eydnaðist at fáa keypt Vestmanna og Brimnes. Vørðan var keypt og seinri umbygd á verkstaðnum undir Heygum, sum A. T. hevði ognad sær.

Jú, hetta felag var blivið peningastyrkt. Í 45 fór skonnartin Marite fullfermd av kolagrúsi til Danmarkar. Ogur blivu móttiknir av einum Harra Didrikssen. Stjóri ogra, H. á Heygum, og hesin harra Didrikssen keyptu tá bátin »Tre Kroner«. Síðan fór Didrikssen til Bretlands at hyggja eftir einum trolara. Rankin bleiv keyptur í 46.

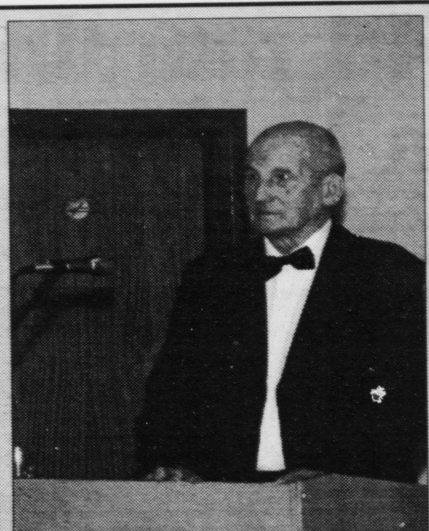
Á aðalfundi F.P.F. hetta ár bleiv viðtikið at skifta umboð teirra í Driftsráð A.T. út, og settu Andreu Joensen og Julinu Dimon ístaðin, F.P.F. átti sessimar.

Hettar árið kom skýggj á skermin í A.T.I., lutvíst tí at hetta felag hevði verið ein broddur í eygum á ávisum pørtum av yvirstættini. Hesin stættur, sum hevði verið mest sum undir jørðini krígsárini legði nú í vaðið og spardi ikki óhugnaligu vápn síni. Stjórinn hevði fingið sær meira og meira vald. Sást minni og minni í A.T.

Hann var stjóri í Trolkol við skrivstovu í Havn, næstformaður í fiskasøluni og fastur limur í F.A.G.s samráðingarnevnd. Tað var berkin kostur at møta honum sum permanent sprotta fyrri F.A.G. og tað var Fylking, sum fekk tókið, tí teir áttu hvønn bókstav í sátt-

mála uppskotinum, tað visti Hjalgrímur, sum sjálvur var limur í Fylking. Men tað, sum hendi á Tvøroyri, gav hann P. M. Dam skuldina fyrri, men sum driftsráðið avvísti sum ein svørt lygn við skrivligum prógvi.

Jeg skrivað hevði vart henda mann. Tí eri jeg noyddur at lýsa frá eini gerð móti Tvøroyri. Eftir hørðum trýsti í fleiri ár fekk Javnaðarflokkurin endiliga fleirtal fyrri á Tingi, at frá 1. okt. 1951 skuldi prístalið hækka frá 294 til 311 stig. Arbeðsgevarar á Skála og Tvøroyri rindaðu ásetta prístalarki í Klaksvík ella Tórshavn ella aðrir limir F.A. orkaðu at stríðast fyrri hesi avgerð. Ístaðin gingu teir við til at lata menn fara til gerðarrætt í KBH. Valdir vóru Magnus Tórshem og jeg. Aður ogur fóru, fekk jeg at vita, at eitt farmaskip fermt við fleiri túsum tonsom av saltfiski úr Grønlandi var komið at leggja fiskin upp í Føroyum. Jeg ringdi til Fiskasøluna, ið átti henda farm, men stjórinn var burturstaddur, tí næsti maður hansara, Hj. á Heygum, kundi eg fáa fatur í. So var, jeg segði mín ørindir um at fáa nakað av hesum fiski lagdan upp á Tvøroyri. Ja, svaraði Hjalgrím, um tygur vilja arbeða eftir 294 prístalinum. Nei, Hjalgrím tað gera ogur ikki, men jeg havi frætt, at Jákup hjá Karl á Lag hevði bjóðað sær at taka bátin uppá akkord fyrri 3 kr. 80 oyru pr. tons, og kann hann gera tað, kunnu ogur betri sambært statistikkin í Fiskasøluna um arbeðis løn í Føroyum. E øll fiskahús í A.T., T.F.T. og N.J.M. tóm. Noy, noy, Karl, segði Hjalgrím og legði rørið á. Dagin eftir fóru ogur til Danmarkar og vunnu sakina um prístalið

Karl Jespersen í skúlanum í Trongisvági seinasta leygardag

Karl Jespersen hugleiðir um Dam

Karl Jespersen var formaður í Fylking árinum 1949-1953. Hann hevur verið arbeðsmaður, fiskimaður, útróðrarmaður og tey seinastu árinum keyppmaður á Tvøroyri. Karl kom tidliga upp í felagsarbeiði. Hann hevði stóran áhuga fyrri lívskorum verkamanna, og í hesum sambandi visti hann ofta á tøvri á nýggjum og haldbetri stóði undir prístalsútrokningini og gjørdi saman við øðrum uppskot til nýtt prístalsstøði. Hetta arbeði gjørdist høvudsstílið, tá myndugleik-

arnir at enda av álvara tóku prístalsspurningin upp í fimmtiárunum. Karl Jespersen hevur sum fakfelagsmaður vunnið ser stóra virðing millum manna, eisini uttan fyrri Tvøroyri. Hann varð valdur at umbóða Føroya Arbeðarafelag í gerðarrættinum í Keypmannahavn í 1951 í tí stóra sakarmáli- num millum FAG og FA. At Føroya Arbeðarafelag vann sakarmálið, var ikki minst Karli og samfærðandi próvførslu hansara fyrri at takka.

(J. Dalsgaard, Fylking)

311.

Limir F. A. hava vunnið stórpening síðan. H. A. samt kvinnurnar har enn størri, men ogur í Fylking taptu stórt og AT við. Ja, soleiðis royndist hesin maður ogur til seinast.

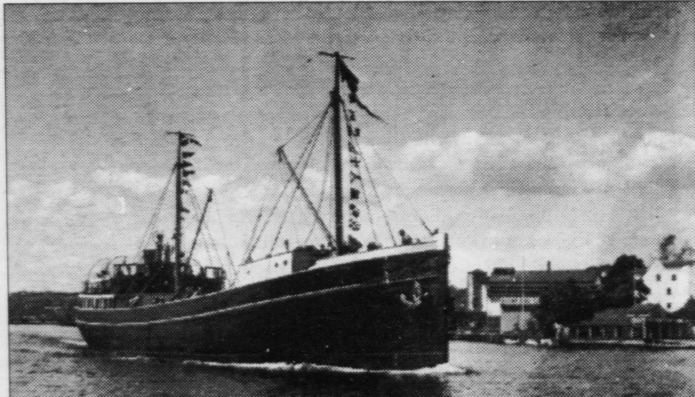
Í tíðini eftir heimsbardagan knýttist Dam og jeg nærri og nærri saman. Ogur høvdu ábyrgd, ið kundi síðistillast, og hann minti meg mangan á, vit eru evolutionistar ikki revolutionistar, men tað var ikki lætt hjá mær at hava tamarhald á orðalagnum, tá ágangur var, og órættur gjørdist sjónlig-

ur. Eisini havi jeg verið meir í hjartanum av VALINUM enn flestu valarar, tí orðalagið. Heldur ikki var jeg nakar politikari. Ogur fylgdust altíð heim av fundum, viðhvørt fyrri at skóva ósemjur burtur. Mangan góðan muninn mátti Finn- gerð servera eftir miðnætt. Var tað nakað serstakt kom hann inn til mín á Tvørabakka. Jeg fór aldrin av landinum uttan at heilsa honum farvæl. Eisini í 68. Friður hvíli yvir minnið um teg P. M. Dam. Jeg gloymi teg aldrin.

Karl

Petur Mohr Dam var nógv virður millum bygdarfólkið

Frystifarmaskipið Th. Stauning hjá Ísvirkinum